

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ КОРЕКЦІЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ОСВІТИ

УДК [376: 378. 046.4] (477)

В.А. ГЛАДУШ,

*доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри педагогіки та корекційної освіти
Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара*

Я.Ю. БАРАНЕЦЬ,

*викладач кафедри педагогіки та корекційної освіти
Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара*

ДО ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГА ІНКЛЮЗИВНОГО ЗАКЛАДУ

У статті аналізується сутність поняття «деінституалізація» та кроки з упровадження в систему освіти України інклюзивної форми навчання; висвітлюються основні науково-теоретичні розробки проблем інклюзивної педагогіки; обґрунтовується актуальність питання щодо необхідності подальшого вдосконалення професійної компетентності педагогів інклюзивного закладу в системі післядипломної педагогічної освіти.

Ключові слова: деінституалізація, інклюзивне навчання, діти з порушеннями психофізичного розвитку, педагоги, система післядипломної освіти.

Постановка проблеми. Сучасною світовою тенденцією є прагнення до деінституалізації та забезпечення доступності усіх ресурсів суспільства, у т. ч. освітніх, для людей з особливими потребами. Триває формування і поширення нової філософії суспільства – створення умов для активної участі у житті держави всіх громадян, у тому числі людей з тими чи іншими порушеннями розвитку, що відповідає нормам міжнародних актів на рівні ООН. Одним із складних напрямів деінституалізації системи освіти є інклюзивне навчання дітей з особливими освітніми потребами, упровадження якого безпосередньо пов'язане з рівнем компетентності педагогічних працівників інклюзивних освітніх закладів.

Аналіз останніх досліджень. Розвиток інклюзивної форми навчання дітей з порушеннями психофізичного розвитку за кордоном і в Україні детально розглянуто в наукових дослідженнях А. Колупасової та І. Кузави. Окремі аспекти методології, організаційних форм та особливостей інклюзивної освіти висвітлено в наукових статтях Віт. Бондаря, В. Гладуша, М. Матвеевої, С. Миронової, В. Панка, Т. Сак, В. Синьова, О. Таранченко, В. Тищенко, А. Шевцова та ін. Питання підготовки майбутнього вчителя початкових класів до засвоєння педагогічних засад інклюзивної освіти розглядалися І. Демченко. Проблеми формування фахової компетентності педагога інклюзивного закладу в системі післядипломної педагогічної освіти залишаються невивченими.

Мета статті полягає в здійсненні теоретичного аналізу наукових праць вітчизняних учених та практиків з питання формування фахової компетентності педагога інклюзивного закладу в системі післядипломної педагогічної освіти.

Виклад основного матеріалу. Останніми роками стосовно системи освіти України все частіше вживаються такі поняття, як демократизація, децентралізація, деінституалізація. І

якщо для пересічної людини перші два – достатньою мірою зрозумілі, то третє – потребує пояснення. З'явилося воно на початку XXI ст. у соціальній педагогіці з подоланням проблематики інтернатного догляду за дітьми. Деінституалізація – це процес заміни системи інституційного догляду дітей (в школах-інтернатах, дитячих будинках тощо) на систему, яка забезпечує виховання дітей в сім'ї або умовах, максимально наближених до сімейних [6]. Важливим є те, що цей процес не обмежується тільки виведенням дітей із спеціальних закладів, а передбачає розвиток мережі превентивних і підтримуючих послуг на рівні громади, орієнтованих на задоволення потреб дітей і захист їхніх прав.

Деінституалізація має на меті запровадження змін у системі захисту дітей, орієнтованих передусім на збереження та підтримку сім'ї, якнайкраще забезпечення прав та інтересів дитини, і спрямована перш за все: на створення умов для повернення дітей, які зараз перебувають у закладах, у рідні сім'ї або переведення їх до сімейних форм виховання (усиновлення, опіка родичів, прийомні сім'ї, дитячі будинки сімейного типу); запобігання розлученню дітей з батьками та їх влаштування до інтернатних закладів шляхом запровадження послуг з підтримки дітей та сімей у громадах; підготовку до самостійного життя, забезпечення соціального включення випускників інтернатних закладів. Що ж стосується закладів спеціальної освіти, тобто закладів, де яких навчаються і виховуються діти з порушеннями психофізичного розвитку, то тут деінституалізація передбачає впровадження альтернативної освіти у вигляді інтегрованих та інклюзивних форм навчання в загальноосвітньому середовищі.

Важливо зазначити, що реалізація ідеї інклюзивної освіти, як однієї з провідних тенденцій сучасного етапу розвитку національної системи освіти, жодною мірою не означає згортання існуючої диференційованої системи спеціальної освіти. Ефективне інтегрування можливе лише за умов постійного удосконалення систем загальної і спеціальної освіти. Широке запровадження інклюзивної освіти має здійснюватися поступово, у міру створення належних соціально-економічних умов, підготовки кваліфікованих кадрів і зміни ставлення суспільства до дітей означеної категорії.

Детермінантами впровадження цього проекту соціальної політики в Україні стали, по-перше, значні успіхи західноєвропейських партнерів у сфері захисту прав дітей, які розробляють та впроваджують масштабні стратегії з деінституалізації, що стали міжнародним трендом, по-друге, тенденції, які характеризують становище дітей в Україні впродовж останніх років. Статистика свідчить, що загальна кількість дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, становить близько 100 тис. осіб (1,2% усього дитячого населення). Майже 90% з них – це діти, батьки яких були позбавлені батьківських прав. Щорічно в Україні більше 8000 дітей позбавляються рідної сім'ї. У країні на початок 2012 р. налічувалося 679 інтернатів (79 887 дітей) різних типів: будинки дитини, дитячі будинки, загальноосвітні та спеціальні школи інтернати, тощо [6]. По-третє, мотивація значної кількості батьків підвищити рівень соціалізації цієї категорії дітей, створення з цією метою громадських організацій та лобіювання інтересів деінституалізації під виглядом, що «... підтримка існуючої мережі державних закладів не лише є більш затратною, ніж фінансування соціальних послуг з підтримки сім'ї, але й закладає довгострокові суспільні витрати на подолання наслідків травматичного виховання дітей!» [6]. З цією метою цілеспрямовано здійснюється формування громадської думки щодо шкідливого впливу інституцій та пошук ефективних механізмів захисту дітей; влаштування дітей з дитячих будинків та інтернатів у сім'ї громадян та поступове закриття інтернатних закладів; навчання та підвищення професійної компетенції спеціалістів, які працюють у сфері захисту прав дітей; розвиток доступних послуг з підтримки дітей і сімей у громадах.

Що ж стосується деінституалізації та соціального інтегрування дітей з особливостями психофізичного розвитку, дітей з обмеженими можливостями здоров'я, дітей з інвалідністю, то тут виникли проблеми. Законами України «Про дошкільну освіту», «Про освіту», «Про загальну середню освіту», «Про професійно-технічну освіту», «Про вищу освіту», «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні» за особами з інвалідністю закріплюється право та встановлюються гарантії на здобуття освіти на рівні, що відповідає їх здібностям і можливостям, бажанням та інтересам з урахуванням медичних показань і протипоказань до подальшої трудової діяльності. Для гарантованого забезпечення прав цієї кате-

горії дітей упродовж понад ста років формувалася та розвивалася диференційована мережа неперервної освіти та спеціальні умови навчання й виховання. На сучасному етапі державна система спеціальної освіти в Україні одна з передових у світі, про що свідчать відгуки іноземних вчених.

Утім практика свідчить, що в Україні з'явилися і громадські організації, зокрема в Дніпропетровській області обласна благодійна організація «Ангел дитинства» (Н. Алексеева), громадська організація «Особливе дитинство» (С. Мігульова), благодійний фонд «Дитинство за межею» (Л. Фролова), благодійна організація «Турбота і підтримка» (О. Скрыгіна), які, керуючись Конвенцією ООН про права дитини, висувають вимоги до державних структур щодо розробки та вдосконалення законодавчої бази на виконання важливого принципу усіх демократичних суспільств – кожна дитина, незалежно від стану її здоров'я, наявності інтелектуального або розумового порушення має право на одержання якісної освіти. Безперечно, інклюзивна освіта як система освітніх послуг, що базується на принципі забезпечення основного права дитини на освіту та права навчатися за місцем проживання в умовах загальноосвітнього закладу, має право на існування та розвиток. У багатьох країнах світу вона функціонує понад 30–40 років і стала вже світовою тенденцією. До країн із найбільш досконалим розвинутим законодавством у галузі інклюзивної освіти належать: Канада, Кіпр, Данія, ПАР, Іспанія, Бельгія, Швеція, Великобританія, США.

Україна має свої історичні традиції, економічні умови, ментальні особливості розвитку системи освіти, тому не може сліпо скопіювати досвід інших країн. Вона розбудовує свою інклюзивну освіту. Початок інтеграційних процесів дітей з порушеннями психофізичного розвитку в масову шкільну систему припадає на 90-ті роки минулого століття. У 2001 р. Міністерство освіти і науки України, Інститут спеціальної педагогіки АПН України та Всеукраїнський фонд «Крок за кроком» започаткували науково-педагогічний експеримент «Соціальна адаптація та інтеграція в суспільство дітей з особливостями психофізичного розвитку шляхом організації їх навчання у загальноосвітніх закладах», основна мета якого полягає у розробці і реалізації механізму інтеграції дітей з особливостями психофізичного розвитку в загальноосвітні навчальні заклади, ранній інтеграції цих дітей в соціальне середовище з урахуванням їхніх типологічних та індивідуальних особливостей. Але остаточно інклюзивна освіта стала підтримуватися законодавчою базою України з 2010 р., коли до Закону України «Про загальну середню освіту» були внесені зміни, згідно з якими загальноосвітні навчальні заклади могли повноправно створювати спеціальні та інклюзивні класи для навчання дітей з особливими потребами. У жовтні 2010 р. МОН України затвердило «Концепцію розвитку інклюзивної освіти», а в серпні 2011 р. Кабінет Міністрів України затвердив «Порядок організації інклюзивного навчання в загальноосвітніх навчальних закладах». Нині інклюзивне навчання поширюється у всіх регіонах України.

Прийняття важливих державних документів передувала робота над канадсько-українським проектом «Інклюзивна освіта для дітей з особливими потребами в Україні», який здійснювався із 2008 по 2013 рр. Інститутом спеціальної педагогіки НАПН України. Основні цілі проекту: зміцнити спроможність пілотних закладів освіти та громадських організацій у розвитку інклюзивної освіти; розробити необхідну законодавчу базу та механізми впровадження моделі інклюзивної освіти для підтримки дітей з порушеннями психофізичного розвитку у загальноосвітніх навчальних закладах та суспільстві; забезпечити постійну підготовку педагогів до роботи в умовах інклюзивного класу/групи в загальноосвітньому просторі; формувати позитивне ставлення до людей з порушеннями психофізичного розвитку в суспільстві.

Проект реалізовувався у межах двох пілотних областей України: Львівській області та в Криму. Пілотними навчальними закладами обрано дві школи – загальноосвітня школа № 95 м. Львова та школа-ліцей № 3 м. Сімферополя, яким наказом МОН України надано статус експериментальних педагогічних майданчиків.

Результати показали, що для реалізації подібних проектів потрібна виважена підготовка, тобто адаптація середовища, створення мультидисциплінарної команди, співпраця з батьками, створення позитивної атмосфери в шкільному середовищі. Перший досвід роботи щодо впровадження інклюзивної освіти осіб з особливостями розвитку на Дніпропетровщині показав наявність таких проблем: стихійна інтеграція; неповне забезпечення

нормативно-правових та організаційно-фінансових умов для запровадження інклюзивного навчання в містах та районах області; відсутність нормативних актів МОНМС України щодо внесення змін до штатних розписів навчальних закладів у зв'язку з уведенням до класифікатора професій нових спеціальностей (зокрема асистента вчителя); забезпечення архітектурної доступності та пристосування навчальних приміщень до потреб осіб з обмеженими можливостями здоров'я; вирішення питання організації підвезення учнів з обмеженими можливостями здоров'я до навчальних закладів і додому спеціально обладнаними автобусами у супроводі відповідного персоналу; забезпечення інклюзивних закладів освіти спеціальною навчально-методичною літературою (програмами, підручниками, посібниками) з урахуванням контингенту дітей; психологічна неготовність педагогічних колективів, батьків здорових дітей, самих учнів прийняти у своє оточення дитину з проблемами розвитку [2].

Виступаючи на Всеукраїнській науково-практичній конференції «Мультидисциплінарний підхід як методологічна основа інклюзивного навчання» (Дніпропетровськ, 2012) директор Українського науково-методичного центру практичної психології і соціальної роботи В. Панок зазначив, що подібний проект є одним із фундаментальних напрямів реформування сучасної школи. Для успішного виконання практичних завдань необхідне зближення центрів практичної психології і психолого-медико-педагогічних консультацій на основі розробки і реалізації спільних дій, проєктів і технологій із забезпечення психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами, їхніх батьків і педагогів. Важливим є проведення методичних семінарів, тренінгів та інших форм міжкурсової підготовки [5].

Науково-теоретичну і методичну базу розвитку і впровадження інклюзивної освіти в нашій країні розробляють Інститут спеціальної педагогіки, який є науковою установою у складі Національної академії педагогічних наук України, та Інститут корекційної педагогіки та психології НПУ імені М.П. Драгоманова, який є головним ВНЗ у підготовці дефектологічних кадрів.

Останніми роками з проблем упровадження інклюзивного навчання в систему освіти України проведено низку планових наукових досліджень. У монографії А. Колупаєвої «Інклюзивна освіта: реалії та перспективи» [3] подано історико-педагогічне узагальнення науково-теоретичних підходів до процесу залучення осіб з обмеженими можливостями здоров'я у загальноосвітній простір; визначено понятійно-термінологічне поле інклюзивної освіти; проаналізовано міжнародне та українське законодавство стосовно навчання осіб з обмеженими можливостями здоров'я; відтворено генезис, визначено тенденції і розкрито проблеми становлення інклюзивної освіти в країнах Західної Європи та Північної Америки; розкрито особливості впровадження інклюзивного навчання в систему національної освіти; подано теоретико-експериментальну модель інклюзивної освіти в Україні.

У монографії І. Кузави «Інклюзивна освіта дошкільників, які потребують корекції психофізичного розвитку: теорія і методика» [4] обґрунтовано теоретичні і методичні основи та здійснено розробку концептуальних засад інклюзивної освіти у дошкільлі; проведено експериментальне дослідження особливостей готовності суб'єктів і об'єктів інклюзивної освіти, визначено й охарактеризовано критерії, показники та рівні готовності до навчання у школі дошкільників, які потребують корекції психофізичного розвитку, в умовах зазначеної складової; науково обґрунтовано та апробовано систему інклюзивної освіти дошкільників із особливостями психофізичного розвитку на основі толерантного ставлення до вихованців зазначеної категорії; окреслено сутність сучасних технологій практичної реалізації системи інклюзивної освіти, спрямованих на корекцію розвитку та соціалізацію дошкільників із порушеннями психофізичного розвитку.

Важливих проблем з підготовки майбутнього вчителя початкових класів до засвоєння педагогічних засад інклюзивної освіти торкається І. Демченко. Автором визначено спектр оновлених функцій професійної діяльності вчителя початкової школи, обґрунтовано необхідність внесення коректив до змісту його професійної підготовки шляхом удосконалення програми курсу «Основи інклюзивної освіти» та впровадження спецкурсу «Дидактика інклюзивного навчання».

З метою надання методичної допомоги педагогічним працівникам в системі підготовки педагогічних кадрів та підвищенні їхньої професійної кваліфікації українськими вченими на сьогодні розроблено низку навчально-методичних посібників.

Важливе місце посідає «Путівник для батьків дітей з особливими освітніми потребами», який складається з 9 книг та розкриває практичні питання інклюзивного навчання, враховуючи сучасні тенденції, передовий міжнародний та український досвід. Перша книга «Інклюзивна освіта: вибір батьків» (А. Колупаєва, О. Таранченко) знайомить з поняттям «інклюзія» та «інклюзивне навчання», правовою базою підтримки розвитку інклюзивного навчання в Україні, у виданні зроблено екскурс в історію розвитку інклюзивного навчання у світі, проведено порівняльний аналіз переваг і недоліків навчання дітей з особливими освітніми потребами у спеціальному навчальному закладі та звичайному закладі в умовах інклюзії. Друга книга «Дитина із затримкою психічного розвитку» (Т. Сак, Т. Марчук, Л. Прохоренко) присвячена особливостям навчання і виховання дитини із затримкою психічного розвитку. Третя книга «Дитина із порушенням слуху» (С. Литовченко, Л. Борщевська, В. Жук) висвітлює питання педагогічної роботи з дітьми, що мають порушення слуху. У четвертій книзі «Дитина із порушенням зору» (Л. Вавіна, І. Гудим) розглянуто причини і різновиди порушень зору та особливості розвитку слабозорої дитини. У п'ятій книзі «Дитина із порушенням розумового розвитку» (М. Мерсіянова, Н. Макарич) наведено погляд на питання формування життєвої компетентності та трудових навичок дітей з розумовими вадами в процесі навчання їх у допоміжній школі. У шостій книзі «Дитина із церебральним паралічем» (О. Чеботарьова) пропонуються рекомендації щодо проведення корекційно-реабілітаційної роботи з дітьми з ДЦП від народження до молодшого шкільного віку. У сьомій книзі «Гіперактивна дитина» (І. Сухіна) презентовано інформацію про особливості гіперактивних дітей, подано рекомендації вчителям стосовно корекції поведінки такої дитини. Восьма книга «Дитина з аутизмом» (Т. Скрипник) окреслює низку питань розвитку дітей з розладами аутичного характеру, підготовки їх до шкільного навчання і застосування альтернативних методів комунікації у спілкуванні з ними. Дев'ята книга «Дитина із порушенням мовленнєвого розвитку» (Ю. Рібцун) розкриває питання педагогічної роботи з дітьми, що мають порушення мовленнєвого розвитку.

З метою навчально-методичного супроводу слухачів курсів підвищення кваліфікації закладів післядипломної освіти в оволодінні курсом «Вступ до інклюзивної освіти» підготовлено посібник «Діти з особливими освітніми потребами та організація їх навчання» (А. Колупаєва, Л. Савчук). У посібнику висвітлюються питання щодо концептуальних засад інклюзивної освіти та її впровадження на теренах України, а також питання корекційно-розвивальної роботи з дітьми, що мають особливі освітні потреби, зокрема розглядаються компоненти навчального плану для дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання і надаються рекомендації щодо його складання та оцінювання, організації надомного навчання дитини з порушеннями психофізичного розвитку та питанням складання індивідуально-освітніх програм та планів в умовах такого навчання.

Педагогічним та методичним працівникам загальноосвітніх навчальних закладів рекомендовано путівник «Діти з особливими потребами в загальноосвітньому просторі: початкова ланка» (А. Колупаєва, А. Таранченко), що висвітлює питання розвитку, навчання і виховання дітей молодшого шкільного віку з найскладнішими порушеннями психофізичного розвитку (порушеннями слуху, зору та церебральним паралічем). У посібнику надаються методичні рекомендації та прийоми організації відповідного навчального середовища для таких дітей із забезпеченням їхніх навчальних потреб в інклюзивних умовах загальноосвітнього навчального закладу.

Окрім того, Міністерством освіти і науки України з вересня 2012/2013 навчального року рекомендовано запровадити у навчальний процес ВНЗ, які здійснюють підготовку педагогічних кадрів за спеціальностями «Дошкільна освіта», «Початкова освіта», «Соціальна педагогіка», навчальну дисципліну «Основи інклюзивної освіти». Для надання методичної допомоги викладачам і студентам Інститутом спеціальної педагогіки НАПН України розроблено і видано програму курсу та навчально-методичний посібник «Основи інклюзивної освіти». Важливим є те, що програму курсу укладено відповідно до вимог кредитно-модульної системи організації навчального процесу, визначено змістовні модулі курсу, сформульовано завдання для самостійної роботи студентів і розроблено шкалу оцінювання їхніх навчальних досягнень. Зокрема весь курс поділено на два змістовні модулі. У першому – по-

дано методологічні та законодавчо-нормативні засади інклюзивної освіти, термінологічні визначення та основні принципи інклюзивного навчання, викладено основи модернізації спеціальної освіти. У другому – розглянуто питання організації інклюзивної школи, ролі батьків в інклюзивному процесі, корекційної роботи та складання індивідуальних планів, а також оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими потребами і диференційованого викладання. До кожної теми подано список рекомендованої літератури вітчизняних та зарубіжних авторів.

Важливими для системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників також стали навчальні програми: «Вступ до інклюзивної освіти» (А. Колупаєва, С. Єфименко), «Диференційоване викладання в інклюзивному класі» (А. Колупаєва, О. Таранченко, Ю. Найда); «Професійне співробітництво в інклюзивному навчальному закладі» (А. Колупаєва, Е. Данілавичюте, С. Литовченко).

Отже, з моменту впровадження інклюзивної форми навчання в систему освіти України на підставі експериментальної роботи науковцями і практиками дефектології вжито деяких заходів щодо методичного забезпечення педагогічних працівників та батьків дітей, яких включено у цей процес. І якщо батьки дітей з оптимізмом оцінюють стан справ, то педагогічні працівники (директори, методисти, вчителі, асистенти вчителів) – поки що з песимізмом. Цей факт замовчувати недоцільно. Виступаючи на Міжнародній науково-практичній конференції в Курському державному педагогічному університеті професор, доктор філософії Христина Рейхенбах (EFH Bochum – Oktober 2013) наголосила, що в Німеччині інклюзивна освіта має 40-річний досвід, утім ця проблема залишається невирішеною. Звичайно, педагогічні працівники загальноосвітніх навчальних закладів зіткнулися зі справою, яка не вирішується в одну мить. Потрібні роки на глибоке усвідомлення самої філософії освіти дітей з порушеннями психофізичного розвитку, оволодіння знаннями психологічних особливостей цієї категорії дітей та професійними вміннями й навичками організації навчально-виховного процесу з ними. Упровадження в навчальний процес педагогічних ВНЗ спеціальних дисциплін – це дуже важливий крок вперед, але прискорити весь процес можливо лише за допомогою перегляду і вдосконалення системи післядипломної педагогічної освіти, яка включає: організацію методичної роботи в школі, навчально-методичне забезпечення, форми міжкурсового навчання (педагогічні наради, педагогічні читання, семінари, конференції, симпозіуми, з'їзди тощо), курси перепідготовки та підвищення кваліфікації, заочна форма навчання тощо.

Висновки. Таким чином, проблема формування фахових компетентностей педагогів інклюзивного закладу в системі післядипломної педагогічної освіти упродовж останніх років вивчалася не достатньо системно, і її вирішення є актуальним та вкрай необхідним для інноваційного розвитку системи освіти в Україні.

Перспектива подальших досліджень полягає у вивченні закордонного досвіду і теоретичних положень з питань формування фахових компетентностей педагогів інклюзивного закладу в системі післядипломної педагогічної освіти.

Список використаних джерел

1. Гладуш В.А. Післядипломна педагогічна освіта дефектологів в Україні: теорія і практика: монографія / В.А. Гладуш. – Д.: Пороги, 2012. – 292 с.
2. Головань Л.П. Інклюзивна освіта для дітей з особливими освітніми потребами / Л.П. Головань // Бористен. – Д., 2012. – № 10. – С. 14–17.
3. Колупаєва А.А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: монографія / А.А. Колупаєва. – К.: Самміт-Книга, 2009. – 272 с.
4. Кузава І.Б. Інклюзивна освіта дошкільників, які потребують корекції психофізичного розвитку: теорія і практика: монографія / І.Б. Кузава. – Луцьк, ПП Іванюк В.П., 2013. – 292 с.
5. Панок В.Г. Інклюзивна освіта та завдання діяльності психологічної служби / В.Г. Панок / Мультидисциплінарний підхід як методологічна основа інклюзивного навчання. – Д.: Свідлер А.Л., 2012. – С. 14–23.
6. Як реформувати систему захисту дітей [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <http://www.hopeandhomes.org.ua/help/51e4edbf24f4a/>

References

1. Hladush, V.A. (2012), *Pisliadyplomna pedahohichna osvita defektolohiv v Ukraini: teoriia i praktyka* [Postgraduate pedagogical education of speech pathologists in Ukraine: theory and practice], Porohy Publ., Dnipropetrovsk, Ukraine, 292 p.
2. Holovan', L.P. (2012), *Inkliuzyvna osvita dlia ditej z osoblyvymy osvitnimy potrebamy* [Inclusive education for children with special educational needs], Borysten, Dnipropetrovsk, Ukraine, no.10, pp. 14-17.
3. Kolupaeva, A.A. (2009), *Inkliuzyvna osvita: realii ta perspektyvy* [Inclusive education: realities and prospects], Sammit-Knyha Publ., Kyiv, Ukraine, 272 p.
4. Kuzava, I.B. (2013), *Inkliuzyvna osvita doshkil'nykiv, iaki potrebuiut' korektsii psykhofizychnoho rozvytku: teoriia i praktyka* [Inclusive education of preschool children who need correction of mental and physical development: theory and practice], PP Ivaniuk V.P. Publ., Luts'k, Ukraine, 292 p.
5. Panok, V.H. (2012), *Inkliuzyvna osvita ta zavdannia diial'nosti psykhologichnoi sluzhby* [Inclusive education and challenges of psychological services]. *Mul'tydystrylinarnyj pidkhid iak metodolohichna osnova inkluzyvnoho navchannia* [Multidisciplinary approach as a methodological basis of inclusive education], Svidler A.L. Publ., Dnepropetrovsk, Ukraine, pp. 14-23.
6. *Yak reformuvaty systemu zakhystu ditej* [How to reform the child protection system], available at: <http://www.hopeandhomes.org.ua/help/51e4edbf24f4a/> (accessed 27 February 2015).

В статье раскрывается сущность понятия «деинституализация» и шаги по внедрению в систему образования Украины инклюзивной формы обучения; освещаются основные научно-теоретические разработки проблем инклюзивной педагогики; обосновывается актуальность вопроса о необходимости дальнейшего совершенствования профессиональной компетентности педагогов инклюзивного заведения в системе последипломного педагогического образования.

Ключевые слова: деинституализация, инклюзивное обучение, дети с нарушениями психофизического развития, педагоги, система последипломного образования.

The article reveals the essence of the concept of «deinstitutionalization» and steps to introduce the inclusive forms of education in to the educational system of Ukraine; highlights the major scientific and theoretical development problems of inclusive pedagogy; the urgency of the need to further improve the professional competence of teachers of inclusive institutions in the system of postgraduate education.

Key words: deinstitutionalization, inclusive education, children with psychophysical development problems, teachers, post-graduate education.

Одержано 25.02.2015.